

Akıl nasıl bir değerdir?

Mustafa Bey: “Akıl emr-i itibarî midir?”

Akıl mahlûktur. Yani yaratılmıştır. Yaratılmış olan bir şey hakikî olarak vardır. Kur’ân birçok ayetinde “Hâlâ akıl erdirmezler mi?”¹ buyurur. Çünkü akıl erdirmek Allah’ın bize bir ihsanıdır. Teklife muhatap olan da akıldır. Akıl eğer gerçekten var olmayıp da, var sayılan bir şey olsaydı teklife mahal olmazdı.

Emr-i itibarî, gerçekten var olmayıp, var sayılan, var kabul edilen, var olduğuna itibar edilen iş ve emir demektir.

Kur’ân’a göre, “bizleri ve yaptığımız işleri Allah yapıp yaratmaktadır.”² Bizim cüz’î irademiz yaratıcı değildir. Fakat tercihi olan fiillere meyleder ve yönelir. Yönelişi kendisine ait olduğu için sorumludur. İşte Mâturidiye’ye göre bu yöneliş, Eş’âriyeye göre bu yönelişteki tasarruf emr-i itibarîdir. Yani var sayılan bir şeydir. Bundan dolayı bundaki sorumluluk kula verilebilir.³

Dipnotlar:

- 1- Bakara Sûresi: 164, 170, 171; Mâide Sûresi: 58, 103...;
- 2- Sâffât Sûresi: 96;
- 3- Sözler, s. 431